

JOSEP M. VILAJOSANA, PRESIDENT DE LA SOCIETAT
CATALANA D'ESTUDIS JURÍDICS ECONÒMICS I SOCIALS
I DEGÀ DE LA FACULTAT DE DRET DE LA UPF (2010-2016)

“La creació de la Universitat
Pompeu Fabra va comportar
un impuls i alhora un revulsiu
per al sistema universitari del
nostre país”

Text: Gema Mayol i Roser Ripoll Foto: Roser Ripoll

Presideix des del 2021 la Societat Catalana d'Estudis Jurídics. Quins objectius i finalitats té aquesta entitat?

La Societat Catalana d'Estudis Jurídics va crear-se l'any 1987 quan es va dividir la Societat Catalana d'Estudis Jurídics Econòmics i Socials, que havia estat creada el 1950. La finalitat d'aquesta entitat és el conreu de l'estudi i la investigació del dret en general i, especialment, del dret català, així com la difusió del seu coneixement i la publicació de treballs relacionats. Tot això ho aconsegueix mitjançant l'organització de cursos i conferències.

Els òrgans de govern de la Societat són l'Assemblea General, que constitueix l'òrgan sobirà; i la Junta de Govern, que és l'òrgan superior de gestió, representació i administració.

La Societat Catalana d'Estudis Jurídics compta amb diferents publicacions. Què ens podria destacar de cada una d'elles?

La Societat Catalana d'Estudis Jurídics és responsable de la publicació de diverses revistes especialitzades que contribueixen a l'estudi i la difusió del dret a Catalunya. Entre aquestes, destaquen la Revista Catalana del Dret Privat, creada en el marc de l'actual fase de codificació del dret català i publicada amb el suport de l'Observatori de Dret Privat de Catalunya. Es tracta d'una publicació semestral que pretén oferir un fòrum estable de debat i renovació jurídica, obert també a treballs sobre altres ordenaments que tinguin interès per a la comunitat catalana.

Des de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, s'impulsen igualment iniciatives digitals. D'una banda, el Diccionari jurídic i, de l'altra, la Revista Catalana d'Administració Pública.

El diccionari jurídic és, essencialment, un diccionari enciclopèdic especialitzat que pretén recollir els termes propis de les diverses disciplines del dret, com el dret públic, civil, penal, processal, canònic, ambiental i mercantil, entre moltes altres. La finalitat del diccionari és recollir el lèxic jurídic, antic i modern, dels ordenaments català, valencià, balear i andorrà, amb l'objectiu d'omplir el buit lexicogràfic existent en aquest camp. El diccionari també inclou termes vinculats a la història del dret i ressenyes biogràfiques de juristes destacats ja desapareguts. Alhora, incorpora una abundant fraseologia jurídica, molt útil per a la redacció, la correcció i la traducció del llenguatge jurídic, i totes les entrades en llengua catalana -excepte els noms de persona- ofereixen l'equivalent corresponent en espanyol.

La Revista Catalana d'Administració Pública, iniciada l'any 2024, és una publicació semestral amb vocació de recerca i divulgació científica.

“És un autèntic tresor comptar amb un dret civil català propi”

A més, la Societat edita la Revista del Dret Històric Català, dedicada a l'anàlisi de les manifestacions jurídiques del país des de l'antiguitat fins al darrer quart del segle XX, moment en què Catalunya recupera la seva capacitat legislativa normalitzada amb la reinstauració del Parlament. Aquesta publicació anual reflecteix l'amplitud d'interessos jurídics que incideixen en l'ordenament català -des del dret romà i canònic, fins al dret civil i la història del dret- i es distingeix per la col·laboració estreta entre el professorat universitari i professionals qualificats del sector jurídic.

Què suposa per a una societat comptar amb un dret civil propi? Creu que això pot contribuir a configurar una idiosincràsia pròpia entre la ciutadania?

És un autèntic tresor. Disposar d'un dret civil propi permet que les normes s'adaptin millor a la realitat social, cultural i històrica del territori. Això facilita que institucions jurídiques com la família, les successions i la propietat responguin més fidelment a les necessitats i tradicions de la societat. Aquesta proximitat fa que el dret sigui més comprensible i accessible per a la ciutadania i per als professionals que l'apliquen.

Comptar amb un dret civil propi també reforça la identitat jurídica i institucional d'un poble. En el cas de Catalunya, el dret civil ha estat un element central en la configuració de la seva personalitat col·lectiva i en la recuperació de la capacitat legislativa. Així, disposar d'un dret propi no només millora l'eficàcia normativa, sinó que també contribueix a la cohesió social i al reconeixement institucional.

Quin balanç fa del procés compilatori del dret civil català?

El procés de compilació i posterior codificació del dret civil català ha permès recuperar, ordenar i actualitzar un patrimoni jurídic propi que havia quedat parcialment dispers o limitat durant llargues etapes històriques. La Compilació va ser un punt de partida essencial per sistematitzar el dret civil català vigent i ha fet possible transformar aquella compilació en un Codi Civil de Catalunya estructurat i modern.

A més, la codificació catalana ha destacat per una gran capacitat d'adaptació a les necessitats socials contem-

porànies. S'han incorporat reformes pioneres en matèria de família, protecció de la persona, contractes i propietat, i aplicar figures jurídiques específiques de tradició catalana -com la quarta vidual, la quarta trebel·liànica la potestat parental i els patrimonis protegits- que han estat actualitzades amb criteris de claredat i funcionalitat.

Això ha reforçat la seguretat jurídica i ha fet el sistema més accessible, tant per als professionals com per a la ciutadania.

En l'àmbit acadèmic, va ser, primer, vicerector i, posteriorment, rector de la Universitat Pompeu Fabra. Quins aspectes distintius destacaria d'aquesta Universitat que es va fundar l'any 1990?

Vist amb perspectiva, la fundació de la Universitat Pompeu Fabra l'any 1990 va suposar un impuls i, alhora, un revulsiu per al sistema universitari del nostre país. Al principi, però, la seva posada en marxa es va viure amb recança i com una amenaça per a la resta d'universitats: d'una banda, perquè com a nou projecte va rebre una injecció de recursos molt important, i de l'altra, perquè va ser pionera a adoptar un model educatiu que anticipava el Pla de Bolonya, amb grups reduïts i un sistema d'avaluació continuada. La Pompeu va trencar així amb el model tradicional basat en classes magistrals sovint massificades i en un únic examen final.

Més tard, cap a l'any 2003, vam començar a establir reunions amb la resta d'Universitats i, podríem dir, que es va deixar enrere la competència ferotge i es va passar a una etapa de més col·laboració. Això va permetre trençar amb aquesta dinàmica de rivalitat.

Sota el seu mandat com a degà (entre els anys 2010-2016), la UPF va commemorar el seu 20è aniversari. Quina ha estat la influència de la Facultat de Dret de la UPF en la nova generació de juristes?

El sistema universitari que es va introduir arran de la posada en marxa de la Pompeu Fabra, sense cap mena de dubte, ha generat una nova manera d'estudiar i ha impulsat una nova generació de juristes, ni millor ni pitjor, si no, al meu parer, més vessats a treballar com ho fan els despatxos d'advocats.

Des del primer moment, vam considerar positiu poder comptar amb grups reduïts d'alumnes i fer unes classes més semblants a seminaris on els alumnes poguessin participar i allunyar-nos del model tradicional de classes magistrals. D'aquesta manera, si tens un grup reduït, el sistema és més proper, el professor coneix més als alumnes i els acabes demanant més implicació a les classes. A més, el sistema d'avaluació no es basava en

“La Societat Catalana d'Estudis Jurídics publica diverses revistes especialitzades que contribueixen a l'estudi i la difusió del dret a Catalunya”

la nota d'un sol examen. Una de les diferències més importants que va aportar la Pompeu en relació amb l'estudi va ser el seu ritme. A la central i a altres universitats, els alumnes anaven a classes i es podien passar setmanes i, fins i tot, mesos sense agafar un llibre. A la Pompeu, si aplicaves aquesta dinàmica arribaves al desembre i havies suspès el trimestre. Per començar, vam traslladar la idea que l'assistència a les classes és important per un tema de participació i d'estudi dia a dia. Precisament, aquest ritme ha permès crear una generació de juristes que està acostumada a una disciplina i a un treball constant, i això és una aproximació molt important al tipus de feina que es trobaran en els despatxos de l'advocacia.

Com a catedràtic de Filosofia del Dret, quina ha estat l'evolució de les diferents generacions d'estudiants de dret que ha vist a les aules des del 2009 fins a l'actualitat (en els darrers 15 anys)?

Un dels canvis més rellevants que he viscut és que, inicialment, els estudis de la carrera de dret es feien en cinc anys i, actualment, el grau és de quatre i, posteriorment, el màster d'accés a la professió. Aquesta reforma ha comportat una concentració de matèries que ha fet que en els plans d'estudis hi hagi poc temps per a la reflexió. Penso que, com a juristes, aquesta reflexió i anàlisi és molt important. Com a catedràtic de la Filosofia del Dret, considero que això és una mancança important del sistema. Perquè els estudiants de Dret, el dia de demà, estaran pensant l'estratègia per defensar una persona que ha comès un delicte, o bé, si són magistrats, hauran de dictar sentència i valorar, amb tot el que s'hagi exposat a la sala, si una persona ha d'anar a la presó o no.

Els seminaris que duem a terme a la Pompeu permeten fer un canvi constant de dinàmiques. Una manera molt diferent de com jo vaig fer la carrera, marcada per un enfocament molt acadèmic i teòric, i amb molt poca pràctica. Per tant, això ha permès impulsar una nova generació de juristes més preparada per a l'exercici pràctic.

Va exercir durant sis anys com a magistrat suplent de la Secció Penal de l'Audiència Provincial de Barcelona. Com recorda aquella etapa?

Va ser una etapa molt interessant en què vaig aprendre moltíssimes coses, però a marxes forçades. Jo era professor titular i, al principi, només podia fer un nombre determinat de suplències; més endavant ja vaig començar a portar casos com a jutge substitut, perquè volia conèixer el sistema judicial per dins.

A l'inici, durant dos anys, els companys t'anaven explicant coses, però arriba un moment en què un jutge agafa la baixa i et diuen "Tots aquests casos són teus". En aquell instant, et trobes que has d'estudiar tot el cas, anar a sala, escoltar els testimonis, dictaminar sentències, etc. Era una feina molt diferent de la d'impartir classes.

Al començament, em sentia molt còmode amb els papers i el vessant teòric, si tenia un recurs d'apel·lació, per exemple. Però fer de jutge em va donar a conèixer una altra visió de l'àmbit jurídic. Vaig tenir un contacte directe amb problemàtiques socials. Aquesta experiència va suposar un bany de realitat al que no estava acostumat. Perquè alguns dels fets que t'explicaven eren realment molt durs. Aquesta és la part que em va costar més. El dret penal és molt apassionant i, mentre l'estudiava, pensava que hi havia delictes tipificats que era impossible que existissin. Doncs no, els casos exposats en sala em van donar a conèixer realitats que no hagués imaginat mai.

A més, vaig poder fer molta feina teòrica i de reflexió. Per exemple, vaig conèixer l'impacte que té per als diferents operadors jurídics l'aplicació de reformes i canvis legislatius. De vegades, una llei busca una finalitat i la seva aplicació real comporta just la contrària o una altra molt allunyada. Malauradament, de vegades es legisla més per ideologia. Penso que caldria fer una reflexió més profunda sobre l'impacte d'una llei a l'hora d'aplicar-la. Era una situació que jo explicava a classe a nivell teòric, però exercint com a magistrat, vaig haver d'estudiar quin dels tres últims codis penals reformats era el més favorable per a un cas que havia de sentenciar. De vegades, et trobaves amb casos en què havies de

“Fer de jutge substitut em va donar conèixer una altra visió de l'àmbit jurídic i tenir un contacte directe amb diferents problemàtiques socials”

pensar si era millor que la persona pagués 10.000 euros o anés un any i mig a la presó.

Per què va estudiar dret?

Sempre m'havia agradat escriure i estudiar, però no tenia una predilecció d'entrada pel món del dret. Tot i això, a l'hora de plantejar-me el meu futur professional, vaig pensar en les carreres que tenien més sortides i valoració com la medicina i l'advocacia. Un cop analitzades totes les meves inquietuds, vaig pensar que Dret era una opció amb moltes oportunitats laborals i, alhora, una carrera que t'aporta molts coneixements i cultura genèrica en molts àmbits de la vida. Quan vaig començar a estudiar la carrera de dret, vaig tenir molt clar que volia dedicar-me a la docència i, concretament, a explicar filosofia del dret.

Si no hagués estudiat Dret, hi ha alguna professió que li hauria agradat exercir?

La meua passió per l'escriptura em va fer plantejar estudiar filologia, però no volia fer una carrera "light". Vaig pensar en professions clàssiques, com Dret o Medicina, i crec que triar Dret ha estat un encert: ha encaixat molt amb la meua manera de ser.

Què li agrada fer en el seu temps lliure?

La lectura i la música m'apassionen. A part de la música clàssica i el jazz, a través de la meua filla he conegut un ventall musical que no és el propi de la meua generació. Actualment, gaudeixo molt, per exemple, amb Rosalía.